

Tema 34: Peta zapovijed Dekaloga

Ljudski je život svet zato što od samog početka uključuje stvaralačko Božje djelo i trajno ostaje u osobitom odnosu sa Stvoriteljem.

27.11.2012.

Prethodne teme

1. „Ne ubij“

„Ljudski je život svet zato što od samog početka uključuje stvaralačko Božje djelo i trajno ostaje u osobitom

odnosu sa Stvoriteljem, svojom jedinom svrhom. Samo je Bog Gospodar života od njegova početka do kraja te nitko, ni u kakvim okolnostima, ne može prisvojiti pravo izravnog uništenja nedužnog ljudskog bića“ (KKC 2258).

Čovjek je jedinstven, jedino stvorenje na zemlji kojeg je Bog ljubio radi njega samoga.[1] Predodređen da upozna i vječno ljubi Boga, čovjekov život je svet. Svi muškarci i žene stvoreni su na Božju sliku i priliku (usp. *Post* 1:26-27). Ovo je temeljna postavka ljudskog dostojanstva i zapovijedi „ne ubij“.

Knjiga Postanka prikazuje napad na ljudski život kao posljedicu istočnog grijeha. JHWH (Jahve) se uvijek očituje kao zaštitnik života, čak i Kainovog života nakon što je ubio svoga brata Abela, krv svoje krvi (slika svakog ubojstva). Nitko ne bi smio uzimati pravdu u svoje ruke, i

nitko ne može sebi dati za pravo da bližnjem oduzme život (usp. *Post* 4:13-15).

Ova zapovijed odnosi se na ljudska bića. Dopušteno je koristiti životinje za hranu, odjeću i sl. Bog ih je postavio na zemlju da budu korisne čovjeku. Zahtjev da ih se ne ubija ili zlostavlja proizlazi iz poremećaja koje ljudska strast može uključivati ili iz dužnosti prema pravdi (ako su tuđe vlasništvo) (usp. *KKC* 2418).

Osim toga, ne smije se zaboraviti da čovjek nije „gospodar“ stvaranja već radije njegov upravitelj, i kao takav dužan je poštivati i brinuti se za prirodu, koju treba za svoje vlastito postojanje i razvoj (usp. *KKC* 2415).

2. Najdublji element ove zapovijedi

„Najdublji element Božje zapovijedi da se štiti ljudski život je *zahtjev za iskazivanjem poštovanja i ljubavi prema svakoj osobi i životu svake osobe.*“[2]

Milosrđe i oprost svojstveni su Bogu. Milosrđe također mora biti prisutno u životu Božjeg djeteta, potičući u našem srcu suosjećanje prema onima koji pate: *Blago milosrdnima, oni će zadobiti milosrđe (Mt 5:7).*[3]

Također je potrebno i *naučiti oprostiti onima koji nas povrijede* (usp. *Mt 5:22*). Kada nas drugi povrijede, moramo se truditi da ne izgubimo svoj mir te nikad ne smijemo dopustiti ljutnji da preuzme kontrolu nad našim srcem. Štoviše, u *Očenašu*, molitvi koju nam je Isus ostavio kao Gospodnju molitvu, Krist vezuje svoj oprost – oprost za prijestupe koje smo počinili – s našim oprostom onima koji su nas povrijedili (usp. *Mt 6:9-13; Lk 11:2-4*). U ovoj borbi bit ćemo pomognuti razmatranjem muke Gospodina našega, koji nas je pomilovao i otkupio trpeći s ljubavlju i strpljenjem naše nepravedno postupanje prema njemu. Također

trebamo imati na umu i da kršćanin nikada ne bi smio nikoga gledati kao stranca ili neprijatelja (usp. *Mt* 5:44-45), te da ćemo poslije smrti biti suđeni po našoj ljubavi prema bližnjima. Od kršćana se traži da zlo nadvladaju dobrim (usp. *Rim* 12:21), i da na uvrede gledaju kao na priliku za vlastito pročišćenje.

3. Poštovanje prema ljudskom životu

Peta zapovijed naređuje nam „ne ubiti“. Ona također zabranjuje udaranje, ozljeđivanje ili uzrokovanje nepravedne tjelesne boli sebi ili drugome te ujedno i vrijeđanje naših bližnjih uvrjedljivim riječima ili proklinjanjima. Ova zapovijed također uključuje zabranju ubijanja samog sebe (samoubojstva).

3.1. Namjerno ubojstvo

„Peta zapovijed zabranjuje kao teško grešan čin *izravno i hotimično*

ubojstvo čovjeka. Ubojica i oni koji hotimično sudjeluju u ubojstvu počinjaju grijeh koji u nebo vapi za osvetom“ (KKC 2268).[4]

Enciklika *Evangelium vitae* je na definitivnan i nepogrešiv način istakla slijedeću normu: „autoritetom koji je Krist povjerio Petru i njegovim Nasljednicima, i u zajedništvu s biskupima Katoličke Crkve, *potvrđujem da je izravno i svojevóljno ubojstvo nedužnog ljudskog bića uvijek teško nemoralno. Ova doktrina, temeljena na onom nepisanom zakonu kojeg čovjek, svjetlom razuma, nalazi u svom vlastitom srcu (usp. Rim 2:14-15), je potvrđena Svetim Pismom, prenesenim po Tradiciji Crkve i naučavanim od strane običnog i univerzalnog Učiteljstva.*“[5] Tako je ubojstvo bez iznimke teško nemoralno ako se radi o činu proizašlom iz *svjesne odluke* usmjerene na *nevinu osobu*. Kao takve, zakonita obrana i smrtna

kazna nisu uključene u ovu izričitu formulaciju, već su obrađene u zasebnom odjeljku.[6]

Činjenica da je Bog povjerio ljudski život u naše ruke poziva na stav ljubavi i služenja, a ne proizvoljne vlasti. Bog je jedini gospodar ljudskog života.[7] **3.2. Pobačaj**

„Ljudski život mora biti cijenjen i šticećen bez ograničenja od trenutka začeća. Ljudskom biću moraju od prvog časa postojanja biti priznata osobna prava, među kojima i nepovredivo pravo svakog nedužnog bića na život“ (KKC 2270).

„Izravni pobačaj, to jest, pobačaj željen kao cilj ili sredstvo, uvijek predstavlja težak moralni poremećaj, budući se radi o namjernom ubojstvu nedužnog ljudskog bića.“[8]

„Nema okolnosti, nema svrhe, nema nijednog zakona koji bi ikada mogao dozvoliti čin koji je intrinzično

nedopušten, jer je u suprotnosti s Božjim Zakonom koji je upisan u svako ljudsko srce, doznatljiv samim razumom te proglašen od strane Crkve.“[9] Poštivanje ljudskog života mora biti prepoznato kao granica koju nijedno djelovanje od strane pojedinca ili vlade ne smije prijeći. Ovo neotuđivo pravo svakog pojedinog nedužnog čovjeka na život predstavlja *konstitutivan osnov građanskog društva i njegovog zakonodavstva* i kao takvo se mora poštivati od strane cjelokupnog društva i političke vlasti (usp. *KKC 2273*).[10]

„Pravo na zapovijedanje je nužno za moralni poredak i ima svoj izvor u Bogu; slijedi da, ako građanska vlast ozakoni ili dopusti nešto što je u suprotnosti s tim poretkom i time suprostavljeno Božjoj volji, ni doneseni zakoni ni dodijeljene ovlasti ne mogu biti obvezujuće u savjesti građana ... Inače, vlast se u

potpunosti raspada i rezultira sramotnom zloupotrebom.“[11] Utoliko što „nema obveze u savjesti za poštivanjem takvih zakona; naprotiv postoji *ozbiljna i jasna obveza suprostavljanja njima prigovorom savjesti.*“[12]

„Budući da s ljudskim zametkom od samog začeca treba postupati kao s osobom, mora on u svojoj cjelovitosti, koliko je moguće, biti štićen, liječen i njegovan, kao i svako drugo ljudsko biće“ (KKC 2274).

3.3. Eutanazija

„*Eutanazija u užem smislu označava radnju ili propust koji po sebi i s namjerom izaziva smrt, s ciljem uklanjanja patnje ... eutanazija je teško kršenje Božjeg zakona* budući se radi o namjernom i moralno neprihvatljivom ubojstvu ljudske osobe ... Ovisno o okolnostima, ovakvo djelovanje uključuje zloću svojstvenu samoubojstvu ili

ubojstvu.“[13] Čvrsto suprostavljena dostojanstvu ljudske osobe, eutanazija je jedna od posljedica do koje hedonizam i gubitak kršćanskog shvaćanja patnje mogu dovesti.

„Prekid medicinskih postupaka, tegotnih, pogibeljnih, izvanrednih ili gledom na očekivani ishod nesrazmjernih, može biti zakonit. U tom je slučaju riječ o odustajanju od *terapeutske upornosti*. Time se ne želi izazvati smrt; prihvaća se činjenica da je nije moguće spriječiti“ (KKC 2278).[14]

Ipak, „i onda kad se cijeni da je smrt neizbježna, ne može zakonito biti prekinuto liječenje koje se redovito pruža bolesnoj osobi“ (KKC 2279).[15]

Umjetna prehrana i hidracija pripadaju, u pravilu, uobičajenoj njezi koja se duguje svim bolesnicima. [16] **3.4. Samoubojstvo**

„Upravitelji smo a ne vlasnici života koji nam je Bog povjerio. Njime ne

raspoložemo“ (KKC 2280).

„Samoubojstvo protuslovi naravnom čovjekovu nagnuću da čuva i trajno održi svoj život. Samoubojstvo se teško protivi ispravnoj ljubavi prema sebi. Ono istodobno vrijeđa ljubav prema bliženjemu jer nepravedno kida veze uzajamnosti sa zajednicom obiteljskom, narodnom i ljudskom, prema kojima imamo obveza. Samoubojstvo se protivi ljubavi živoga Boga“ (KKC 2281).[17]

Izabrati smrt kako bi se spasio život druge osobe nije samoubojstvo; naprotiv, to može biti čin krajnje ljubavi.

3.5. Zakonita obrana

Zabrana protiv uzrokovanja nečije smrti ne ukida pravo na sprječavanje nepravednog napadača od uzrokovanja ozljede.[18] Zakonita obrana također može biti i teška obveza onome koji je odgovoran za

život drugoga ili opće dobro (usp. *KKC* 2265).

3.6. Smrtna kazna

Očuvanje općeg dobra zahtijeva onemogućavanje agresora da drugome učini nažao. Dakle, zakonita vlast može nametnuti kaznu srazmjernu počinjenom zločinu. Cilj kazne je popraviti nered uzrokovan kaznenim djelom, osigurati javni red i sigurnost osoba, te popraviti krivca (usp. *KKC* 2266). „Kako bi se postigle ove svrhe, *priroda i razmjer kazne* moraju biti pažljivo procijenjeni i odlučeni, i ne smiju ići u krajnost pogublivanja prijestupnika osim u slučajevima apsolutne nužde: drugim riječima, kada ne bi bilo moguće obraniti društvo na drugi način ... takvi slučajevi su vrlo rijetki, ako ne i praktički nepostojeći.“^[19] 4.

Poštovanje prema dostojanstvu ljudske osobe
4.1. Poštovanje prema duši bližnjega: sablazan

Kršćani imaju dužnost čuvati život i nadnaravno zdravlje duše i tijela svoga bližnjega.

Kao suprotnost, „sablazan je stav ili ponašanje koje druge navodi na zlo. Tko sablažnjava, postaje bližnjemu napasnik ... Sablazan je teški grijeh ako onaj tko je izaziva djelom ili propustom hotimice druge navodi na veliko zlo“ (KKC 2284). Sablazan može biti uzrokovana nepravednim komentarima, promicanjem nemoralnih emisija, knjiga i časopisa, neskromnim odijevanjem, itd.

„Sablazan poprima osobitu težinu poradi autoriteta onoga koji je uzrokuje ili slabosti onoga koji joj podliježe“ (KKC 2285). *Onomu, naprotiv, tko bi sablaznio jednoga od ovih najmanjih što vjeruju u mene bilo bi bolje da mu se o vrat objesi mlinski kamen pa da potone u dubinu morsku.*

(Mt 8:6).[20] 4.2. Poštovanje prema zdravlju tijela

Poštovanje prema vlastitom tijelu je zahtjev ljubavi budući je tijelo hram Duha Svetoga (usp. 1 Kor 6:19; 3:16ff; 2 Kor 6:16), i mi smo odgovorni, u mjeri u kojoj to ovisi o nama, održavati naše zdravlje kao sredstvo služenja Bogu i drugima. Ipak, tjelesni život nije apsolutna vrijednost. Kršćanski moral je suprotavljen neo-poganskom shvaćanju koje njeguje *kult tijela* i može dovesti do izopaćenja ljudskih odnosa (usp. KKC 2289).

„Krepost umjerenosti raspolaže čovjeka da *izbjegava svakovrsno pretjeravanje*, zlorababu jela, alkohola, duhana i lijekova. Oni koji u stanju pijanstva ili zbog neumjerenoga uživanja u brzini ugrožavaju tuđu i vlastitu sigurnost na cestama, na moru ili u zraku, postaju teško odgovorni“ (KKC 2290).

Upotreba droga je teški grijeh zbog štete koju može nanijeti čovjekovom zdravlju i gubitka odgovornosti za djela izvršena pod njihovim utjecajem. Tajna proizvodnja i preprodaja droge sablažnjiva su djela (usp. *KKC 2291*).

Znanstvena istraživanja ne mogu opravdati djela koja su sama po sebi u suprotnosti s dostojanstvom ljudske osobe i moralnim zakonom. Niti jedno ljudsko biće ne može biti tretirano kao sredstvo za napredak znanosti (usp. *KKC 2295*). Ovaj princip se krši primjenom metoda umjetne oplodnje ili korištenjem embrija u eksperimentalne svrhe.

4.3. Presađivanje organa

Davanje organa za transplantaciju je dopušteno i može biti čin ljubavi ako je donacija bez prisile i slobodna,^[21] i ako je dogovorena na pravedan i dobrotvoran način.

„Osoba može donirati organ samo ako to ne uključuje ozbiljnu opasnost od štete za njen vlastiti život ili osobni identitet, a zbog pravednih i razmjernih razloga. Kao očita posljedica, vitalni organi mogu se donirati samo poslije smrti.“[22]

Nužno je za donora ili njegovog predstavnika da daju svoj informirani pristanak (usp. *KKC* 2296). Ova donacija, „[23] iako dozvoljena sama po sebi, može postati nezakonita ako krši prava i osjeća je trećih osoba odgovornih za skrbništvo tijela: na prvom mjestu bliske rođake, ali to također može uključivati i druge osobe na temelju javnih ili privatnih prava.“

4.4. Poštovanje prema fizičkoj slobodi i tjelesnoj cjelovitosti

Otmica i uzimanje talaca moralno nisu dopušteni. Oni uključuju odnošenje prema osobama kao sredstvima za ostvarenje nekog cilja,

nepраведno ih lišavajući njihove slobode. Isto tako, terorizam i mučenje grubo narušavaju pravdu i ljubav.

„Izuzevši liječničke (medicinske) zahvate strogo iscjeliteljskog značaja, teško se moralnom zakonu protive *amputacije, sakaćenja ili sterilizacije* koje se izravno i hotimično vrše nad nedužnim osobama“ (KKC 2297).

4.5. Poštovanje prema mrtvima

„S tjelesima pokojnika treba postupati s poštovanjem i ljubavlju u vjeri i nadi uskrsnuća. Pokopati mrtve djelo je tjelesnog milosrđa (usp. *Tob 1:16-18*); jest iskazivanje časti djeci Božjoj, hramovima Duha Svetoga“ (KKC 2300). „Crkva snažno savjetuje održavanje pobožnog običaja pokapanja mrtvih; međutim, ona ne zabranjuje kremiranje, uz uvjet da ono nije odabrano iz razloga protivnih kršćanskom nauku“ (CIC, kan. 1176).

5. Očuvanje mira

Blago mirotvorcima: oni će se sinovima Božjim zvati! (Mt 5:9).

Obilježje duha božanskog sinovstva je biti *sijač radosti i mira*.**[24]** „Mir se na zemlji ne može postići bez zaštite osobnih dobara, bez slobodne komunikacije među ljudima, bez poštivanja dostojanstva osoba i naroda, bez postojanog življenja bratstva ... Mir je plod pravednosti i učinak ljubavi“ (KKC 2304).

„Zbog zala i nepravdi što ih rat izaziva, Crkva uporno sve poziva moliti i djelovati da nas Božja dobrota oslobodi starog robovanja ratu (usp. II. vatikanski sabor, Konst. *Gaudium et spes*, 81,4)“ (KKC 2307).

Može postojati potreba za „legitimnom obranom korištenjem vojne sile“. Međutim, „takva odluka je zbog svoje težine podložna strogo određenim uvjetima moralne zakonitosti“ (KKC 2309).**[25]**

„Nepravde, prekomjerne nejednakosti na gospodarstvenom i društvenom području, zavist, nepovjerenje i oholost što bujaju među ljudima i narodima, trajno ugrožavaju mir i uzrokuju ratove. Sve što se čini za uklanjanje tih nereda pridonosi izgradnji mira i izbjegavanju rata“ (KKC 2317).

„Ljubi svoju domovinu: domoljublje je kršćanska krepost. Međutim, ako se domoljublje izrodi u nacionalizam, koji s nebrigom i s prezirom – bez kršćanske ljubavi i pravde – gleda na druge zemlje i druge narode, onda je to grijeh.“[26] *Pau Agulles Simo*

Osnovna bibliografija *Katekizam Katoličke Crkve*, 2258-2330.

Ivan Pavao II, Enc. *Evangelium vitae*, 25. ožujka 1995., pog. 3.

[1] Usp. II vatikanski sabor, Konst. *Gaudium et spes*, 24.

[2] Ivan Pavao II, Enc. *Evangelium vitae*, 25. ožujka 1995, 41.

[3] *Djela milosrđa* jesu djela ljubavi kojima pritječemo u pomoć bližnjemu u njegovim tjelesnim i duhovnim potrebama“ (KKC 2447).

[4] Nadalje, ona „zabranjuje svaki čin učinjen s nakanom *neizravno* izazvati nečiju smrt. Čudoredni zakon zabranjuje kako nekoga bez teška razloga izložiti smrtnoj pogibli, tako i nekome u opasnosti uskratiti pomoć“ (KKC 2269).

[5] Ivan Pavao II, *Evangelium vitae*, 57.

[6] Usp. *Isto*, 55-56.

[7] Usp. *Isto*, 52.

[8] *Isto*, 62.

[9] *Isto*, 62. Zločin pobačaja ima toliku težinu da Crkva sankcionira ovaj prijestup kanonskom kaznom

ekskomunikacije *latae sententiae*
(usp. KKC 2272).

[10] „Ova ljudska prava ne ovise ni o pojedincima ni o roditeljima; niti ona predstavljaju dogovor između društva i Države: ona se odnose na ljudsku narav i svojstvena su osobi po vrijednosti stvaralačkog čina iz kojeg je osoba nastala ... čim pozitivni zakon uskrati kategoriji ljudskih bića zaštitu koju im civilna vlast mora priznati, Država niječe jednakost svih pred zakonom. Kada Država svoju moć ne stavi u službu prava svakog građanina, a osobito onih ranjivijih, sami temelji pravne Države bivaju narušeni“ (Kongregacija za nauk vjere, Instr. *Donum vitae*, 22. veljače 1987, III).

„Koliko se zločina čini u ime pravde!
Kada bi ti prodavao vatreno oružje i
kada bi ga netko od tebe kupio da tim
oružjem ubije tvoju majku, bi li mu

ga prodao?... Pa zar ti nije možda plaćao pravednu cijenu?... – Profesore, novinaru, političaru, diplomatu: razmislite“ (Sv. Josemaría, *Put*, 400).

[11] Ivan XXIII, Enc. *Pacem in terris*, 11. travnja 1963, 51.

[12] Ivan Pavao II, Enc. *Evangelium vitae*, 73.

[13] Ivan Pavao II, Enc. *Evangelium vitae*, 65.

[14] „Odluku treba donijeti bolesnik, ako je kompetentan i sposoban ili, kad nije tako, oni koji na to imaju zakonsko pravo, uvijek poštujući razumnu volju i zakoniti bolesnikov probitak“ (KKC 2278).

[15] „Upotreba analgetika, sredstava za ublaženje patnji umirućemu, makar uz opasnost da mu se skrate dani, može biti moralno u skladu s ljudskim dostojanstvom, ako se smrt

ne želi ni kao cilj ni kao sredstvo, nego se samo predviđa i prihvaća kao neizbježna. Palijativno liječenje (olakšanje boli) je povlašten oblik nesebične ljubavi. U to ime, treba ga poticati“ (KKC 2279).

[16] Usp. Ivan Pavao II, *Discorso ai partecipanti al Congresso Internazionale su „I trattamenti di sostegno vitale e lo stato vegetativo. Progressi scientifici e dilemmi etici.“* 20. ožujka 2004. br.4; Usp. Kongregacija za nauk vjere, „Odgovori na određena pitanja Konferencije katoličkih biskupa Sjedinjenih Američkih Država o umjetnoj prehrani i hidraciji“ 1. kolovoza 2007.

[17] „Ne treba očajavati glede vječnog spasa osoba koje su same sebe usmrtille. Bog im može, putovima koji su samo njemu znani, pružiti priliku spasonosnog kajanja.

Crkva moli za one koji su si oduzeli život“ (KKC 2283).

[18] „Ljubav prema samome sebi ostaje temeljnim načelom ćudoređa. Stoga je zakonito tražiti poštivanje vlastitog prava na život. Tko brani svoj život ne postaje krivac ubojstva, čak i kad je prisiljen nanijeti napadaču smrtonosan udarac“ (KKC 2264; usp. Ivan Pavao II, Enc. *Evangelium vitae*, 55). U ovom slučaju, ubojstvo napadača ne predstavlja izravan cilj volje osobe koja je prisiljena braniti se; već se moralni cilj sastoji u uklanjanju neposredne prijetnje prema nećijem životu.

[19] Ivan Pavao II, Enc. *Evangelium vitae*, 56; usp. KKC 2267.

[20] „Tako su za grijeh sablazni krivi oni koji promiču zakone ili društveni ustroj koji vode srozavanju ćudoređa i kvarenju vjerskog života, ili uzrokuju 'društvene uvjete koji,

hotimice ili nehotice, otežavaju ili praktički onemogućuju kršćansko ponašanje u skladu s (Božjim) zapovijedima.' (Pio XII., govor 1. lipnja 1941.)“ (KKC 2286).

[21] Usp. Ivan Pavao II, *Govor*, 22. lipnja 1991., 3; KKC 2301.

[22] Isto, 4.

[23] Pio XII, *Discorso all Associazione Italiana Donatori di Cornea*, 14. svibnja 1956.

[24] Usp. Sv. Josemaría, *Susret s Kristom*, 124.

[25] Istodobno treba:

- Da je šteta koju napadač čini narodu ili zajednici naroda trajna, teška i izvjesna.

- Da su se sva ostala sredstva kojima bi se tome stalo na kraj pokazala neprimjenjiva ili bezuspješna.

- Da postoje ozbiljni uvjeti uspjeha.
- Da pribjegavanje oružju ne prouzroči zala i nereda većih od zla kojem se želi doskočiti. U ocjenjivanju ovoga uvjeta veoma veliku težinu ima moć suvremenih sredstava razaranja.

„Ovo su zapravo tradicionalni uvjeti nabrojani u učenju o tzv. *pravednom ratu*. Procjena tih uvjeta moralne opravdanosti spada na razborit sud onih koji su odgovorni za opće dobro“ (KKC 2309). Štoviše, „postoji moralna obveza oprijeti se naredbama koje naređuju genocid“ (KKC 2313).

Što se tiče tzv. *utrke u naoružanju*: „Mjesto da ukloni razloge rata, opasnost je da ih oteža. Ulaganje golemih bogatstava u proizvodnju uvijek novih oružja priječi pomaganju siromašnih naroda, zaustavlja razvoj naroda“ (KKC 2315). Utrka u naoružanju je „krajnje

podmukla zamka za čovječanstvo, ona koja oštećuje siromašne do nepodnošljivog stupnja“ (II. vatikanski sabor, Konst. *Gaudium et spes*, 81). Javne vlasti imaju pravo i dužnost regulirati proizvodnju i trgovinu oružjem (usp. *KKC* 2316).

[26] Sv. Josemaría, *Brazda*, 315. Usp. Sv. Josemaría, *Kovačnica*, 879; *Put*, 525.

.....

pdf | document generated
automatically from <https://opusdei.org/hr-hr/article/tema-br-34-peta-zapovijed-dekaloga/> (7.04.2026.)